

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ DAİRE

KABUL VE DİĞERLERİ - TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru no: 9362/04)

KARARIN ÖZET ÇEVİRİSİ

STRAZBURG

3 Kasım 2009

İşbu karar Sözleşme'nin 44 / 2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecek olup şekli bazı düzeltmelere tabi tutulabilir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti aleyhine açılan ve (9362/04) başvuru no'lu davanın nedeni 8 T.C. vatandaşı Kamuran Kabul, Mehmet Kartal, Derviş Algül, Hacı İnan, Reşit Atabay, Mehmet Ebuzeytoğlu, Mehmet Baysal ve Hacı Aşkın (başvuranlar) tarafından Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine 25 Eylül 2000 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin (AİHS) Temel İnsan Haklarını güvence altına alan 34. maddesi uyarınca yapılan başvurdur.

Başvuranlar Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) önünde Diyarbakır barosu avukatlarından C. Aydın tarafından temsil edilmektedir.

OLAYLAR

Başvuranlar sırasıyla 1975, 1956, 1964, 1979, 1963, 1953, 1981 ve 1954 doğumludur. Şırnak Emniyet Müdürlüğü polislerinin evlerinde düzenledikleri aramalar sırasında başvuranlar yakalanmıştır. Başvuranlar tarafından imzalanan arama ve yakalama tutanaklarına göre arama işlemleri yasadışı örgüt PKK'ya yönelik düzenlenen operasyonlar kapsamında ele geçirilen şüphelilerin vermiş oldukları bilgiler doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Arama işlemleri başvuranların rızasıyla yapılmıştır. Gözaltı sırasında başvuranlar haklarında yapılan ithamlarla ilgili olarak sorgulanmıştır.

Başvuranların adları	Gözaltının başlangıcı	Gözaltının sona ermesi
Kamuran Kabul, Mehmet Kartal, Derviş Algül, Hacı İnan, Reşit Atabay	21 Mart 2000	31 Mart 2000
Mehmet Ebuzeytoğlu	25 Mart 2000	31 Mart 2000
Mehmet Baysal	28 Mart 2000	31 Mart 2000
Hacı Aşkın	29 Mart 2000	31 Mart 2000

20 Nisan 2000 tarihinde Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcısı başvuranları Anayasal düzeni yıkmaya teşebbüs etmek ve yasadışı bir örgütün üyesi olmakla itham etmiştir.

Dava dosyasında yer alan bilgilerden, başvuranlar hakkında başlatılan ceza davası sürecinin ulusal mahkemeler nezdinde halen devam ettiği anlaşılmaktadır.

HUKUK

Başvuranlar AİHS'nin 5. maddesinin birçok bakımdan ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

Hükümet iç hukuk yollarının tüketilmediği itirazını yapmaktadır.

Hükümet bir yandan başvuranların Anayasa'nın 40. maddesinde yer alan hak ve özgürlükleri dile getirerek ihlal edildiğini öne sürdükleri haklarına yönelik idari mahkemeler nezdinde idare aleyhinde tam yargı davası açabileceklerini savunmakta, öte yandan başvuranların eski CMUK'un 128. maddesine dayalı olarak herhangi bir müracaatta bulunmadıklarını öne sürmektedir.

AİHM, Hükümetin itirazının ilk bölümü ile ilgili olarak, hızlı ve otomatik olarak işleyen bir yargı denetimi olmaksızın gözaltına alınan başvuruların tazminata ilişkin taleplerinin Sözleşmenin 5. maddesinin 1'den 4'e kadar olan paragraflarında yer alan güvencelerden bağımsız olarak, AİHS'nin 5/5 maddesinde öngörülen esasların niteliğini değiştireceği kanısındadır (Bkz. *mutatis mutandis*, Yağcı ve Sargın-Türkiye kararı, 8 Haziran 1995, seri: A no: 319-A). Bu nedenle Hükümetin itirazı reddedilmektedir.

Şikayetin ikinci kısmına ilişkin AİHM, dile getirilen bu şikayetlerin AİHS'nin 5/4 maddesi ile doğrudan ilintili olduğunu hatırlatır. Bunun üzerine AİHM başvurular tarafından yapılan şikayetleri bu hüküm doğrultusunda incelemeye alacaktır.

Hükümet ayrıca başvuruların altı ay kuralına riayet etmediklerini savunmaktadır.

AİHM başvuruların dava olaylarının özünü ve şikayetlerinin niteliğini dile getirmiş oldukları ilk yazının tarihinin 25 Eylül 2000 olduğunu hatırlatır. Bu tarihte başvuruların avukatı mektubu postalamış ve bir örneğini AİHM'ye iletmıştır. Ayrıca, bu son tarih ile başvurunun yapıldığı tarih olan 5 Şubat 2001 tarihi arasında kalan süre «önemli» olarak kaydedilememektedir (Bu anlamda, Bkz. Paulescu-Romanya kararı no: 34644/97, 10 Haziran 2003). Bu durumda, başvuru başvuruların gözaltı süresinin bitiminde altı aylık süre zarfında yapıldığından AİHM Hükümetin bu yöndeki itirazını reddetmektedir.

AİHS'nin 5/3 maddesine atıfta bulunan başvurular gözaltı süresinin uzunluğunun aşırı olduğundan yakındır.

AİHM, başvurular Mehmet Baysal ve Hacı Taşkın'ın gözaltı süresinin sırasıyla üç gün ve iki gün olduğuna ve AİHS'nin 5/3 maddesinin ihlaline yol açmadığına itibar etmektedir. Dayanaktan yoksun bulunan bu şikayetlerin AİHS'nin 35. maddesinin 3. ve 4. paragraflarına uygun olarak reddedilmesi gerekir.

Diğer başvurular ile ilgili olarak yapılan bu şikayetin AİHS'nin 35. maddesinin 3. paragrafı çerçevesinde dayanaktan yoksun olmadığını kaydeden AİHM, ayrıca başka açılardan bakıldığında da kabuledilemezlik unsuru bulunmadığını tespit eder. Bu nedenle şikayet kabuledilebilir niteliktedir.

AİHM başvurular Kamuran Kabul, Mehmet Kartal, Derviş Algül, Hacı İnan ve Reşit Atabay'ın gözaltı süresinin on gün, başvuran Mehmet Ebuzeytoğlu'nun gözaltı süresinin ise altı gün olduğunu not etmektedir. AİHM *Brogan vd.-Birleşik Krallık* (29 Kasım 1988) kararında adli denetim olmaksızın dört gün altı saat süren gözaltı süresinin toplumun genelini terörizme karşı koruma amacını taşısa bile AİHS'nin 5/3 maddesi bağlamındaki zaman kısıtlamalarının dışına çıktığı sonucuna vardığını hatırlatmaktadır.

AİHM başvuruların «bir hakim karşısına» çıkarılmalarından evvel altı gün ila on gün boyunca gözaltında tutulmalarını kabullenememektedir. Bu nedenle AİHS'nin 5/3 maddesi başvurular Kamuran Kabul, Mehmet Kartal, Derviş Algül, Hacı İnan, Reşit Atabay ve Mehmet Ebuzeytoğlu açısından ihlal edilmiştir.

Başvurular aynı zamanda gözaltı süresinin uzunluğuna itiraz edemediklerinden şikayetçidir. Başvurular öncelikle AİHS'nin 5/3 maddesini öne sürseler de daha sonra 5/4 maddesine atıfta bulunmuşlardır.

Hükümet bu iddiaya karşı çıkmakta, eski CMUK'un 128. maddesine atıfla başvuruların gözaltı süresinin uzunluğuna itiraz edebilecekleri etkili bir başvuru hakkına sahip olduklarını belirtmektedir.

AİHM, geçmişte de bu başvurudakine benzer sorunları ortaya koyan birçok kararı incelediğini ve AİHS'nin 5/4 maddesinin ihlal edildiği sonucuna vardığını hatırlatır (Bkz. diğerleri arasında, Yiğit ve diğerleri, no: 4218/02, 4260/02, 4262/02 ve 4271/02, 20 Kasım 2007). AİHM kendisine sunulan bütün unsurları incelemiş ve Hükümetin bu davada farklı bir sonuca ulaşmasını sağlayacak ikna edici hiçbir tespit ve delil sunmadığını tespit etmiştir. Bu nedenle, AİHM eski CMUK'un 128. maddesinde öngörülen başvuru yoluna dair iç hukuk yollarının tüketilmediği itirazını reddetmekte ve bütün başvurular açısından AİHS'nin 5/4 maddesinin ihlal edildiği sonucuna varmaktadır.

Başvuranlar AİHS'nin 5/1 ve 2. maddesinin ihlal edildiğini öne sürmektedir.

AİHM başvuruların bu şikayetlerini incelemiştir. Mahkemeye sunulan bütün delil unsurlarını göz önünde bulundurarak AİHS ile güvence altına alınan hak ve özgürlüklere yönelik herhangi bir ihlalin yapılmadığı kanısına varmaktadır; dayanaktan yoksun bulunan bu şikayetlerin AİHS'nin 35. maddesinin 3. ve 4. paragraflarına uygun olarak reddedilmesi gerekir.

AİHS'nin 6/3 c) maddesine göndermede bulunan başvurular, gözaltında bulundukları sırada avukat yardımından yararlanmadıkları gerekçesiyle savunma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

Dava dosyasında yer alan bilgilerden başvurular hakkında yürütülen ceza davasının iç hukuktaki mahkemeler nezdinde halen sürdüğü anlaşılmaktadır. AİHM bunun erken yapılmış bir şikayet olduğu kanısındadır. İç hukuk yollarının tüketilmemesi nedeniyle bu şikayet AİHS'nin 35. maddesinin 1. ve 4. paragraflarına istinaden reddedilmektedir.

Başvuranlar AİHS'nin 8. maddesini hatırlatarak iç hukukun ihlal edilerek evlerinin arandığını savunmaktadır.

AİHM, başvuruların AİHM önünde öne sürdükleri şikayeti iç hukukta özü itibarıyla dahi dile getirmediklerini not etmektedir. AİHS'nin 35. maddesinin 1. ve 4. paragrafları gereğince iç hukuk yollarının tüketilmemesi nedeniyle bu şikayetin reddedilmesi uygun olacaktır.

Başvuranlar son olarak şikayetlerini iç hukukta öne sürebilecekleri bir başvuru yolunun bulunmaması nedeniyle AİHS'nin 13. maddesinin ihlal edildiğini iddia etmektedir.

Başvuranlar iç hukukta etkin başvuru yolunun mevcut olmadığı şikayetin yanı sıra gözaltı süresinin uzunluğundan da yakınmaktadır. AİHM bu şikayeti AİHS'nin 5/4 maddesi çerçevesinde inceleyecektir. Geriye kalanlar için ise AİHM başvuruların 13. madde uyarınca savunulabilir bir şikayete sahip olmadıklarına itibar etmektedir.

Geriye AİHS'nin 41. maddesinin uygulanması hususu kalmaktadır. Başvuranlar Kamuran Kabul, Mehmet Kartal, Derviş Algül, Hacı İnan ve Reşit Atabay'ın her biri 15.000 Euro, başvuran Mehmet Ebuzeytoğlu 10.000 Euro, başvuran Mehmet Baysal 7.000 Euro ve başvuran Hacı Aşkın 5.000 Euro manevi tazminat talep etmektedir. Başvuranlar ayrıca AİHM

önünde yapmış oldukları yargılama giderleri için 3.460 Euro talep etmekte, kanıtlayıcı belge niteliğinde Diyarbakır Barosu'nun avukatlık ücret tarifesini sunmaktadır.

Hükümet bu meblağlara karşı çıkmaktadır.

AİHM, hakkaniyete uygun ve gecikme faizi olarak Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi kolaylıklarına uyguladığı faiz oranına üç puanlık bir artışın ekleneceğini belirterek manevi zarar için başvuranlar Kamuran Kabul, Mehmet Kartal, Derviş Algül, Hacı İnan ve Reşit Atabay'ın her birine 3.500 Euro, Mehmet Ebuzeytoğlu'na 1.500 Euro ve başvuranlar Mehmet Baysal ve Hacı Aşkın'ın her birine 500 Euro manevi tazminat ödenmesini uygun görmektedir.

AİHM başvuruların talep ettikleri yargılama masrafları ile ilgili olarak, Avrupa Konseyi tarafından adli yardım başlığı altında verilen 850 Euro'nun ödenmesinin yeterli olacağı kanısındadır.

BU GEREKÇELERE DAYALI OLARAK MAHKEME, OYBİRLİĞİYLE,

1. AİHS'nin 5/3 hakkında yapılan şikayetler bakımından (başvuranlar Mehmet Baysal ve Hacı Aşkın haricinde) başvurunun *kabuledilebilir*, bunun dışında kalanların *kabuledilemez olduğuna*;
2. AİHS'nin 5/3 maddesinin başvuranlar Kamuran Kabul, Mehmet Kartal, Derviş Algül, Hacı İnan, Reşit Atabay ve Mehmet Ebuzeytoğlu açısından *ihlal edildiğine*;
3. AİHS'nin 5/4 maddesinin bütün başvuranlar açısından *ihlal edildiğine*;
4. a) AİHS'nin 44 § 2 maddesi gereğince kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde, miktara yansıtılabilecek vergi ve masraflarla birlikte, ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden T.L.'ye çevrilmek üzere Savunmacı Hükümet tarafından manevi tazminat olarak başvuranlar Kamuran Kabul, Mehmet Kartal, Derviş Algül Hacı İnan ve Reşit Atabay'ın her birine 3.500 (üç bin beş yüz) Euro, başvuran Mehmet Ebuzeytoğlu'na 1.500 (bin beş yüz) Euro ve başvuranlar Mehmet Baysal ve Hacı Aşkın'ın her birine 500 (beş yüz) Euro *ödenmesine*;
- b) sözkonusu sürenin bittiği tarihten itibaren ödemenin yapıldığı tarihe kadar Hükümet tarafından, Avrupa Merkez Bankası'nın o dönem için geçerli olan faiz oranının üç puan fazlasına eşit oranda faiz *uygulanmasına*;
5. Adil tazmine ilişkin diğer taleplerin *reddine*;

KARAR VERMİŞTİR.

İşbu karar Fransızca olarak hazırlanmış ve AİHM'nin iç tüzüğü'nün 77. maddesinin 2. ve 3. paragraflarına uygun olarak 3 Kasım 2009 tarihinde yazıyla bildirilmiştir.